

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Žacléř

Žacléř je malé průmyslové město v Krkonoších na hranicích se Slezskem. Většina z 3 200 předválečných obyvatel Žacléře byla německy mluvící a v roce 1938 se tento region spolu s okresem Trutnov stal součástí Říšské župy Sudety. Město má rozmanitou historii nucené práce. Od roku 1941 až do konce války zde pracovalo v textilce Buhl & Sohn přes 100 židovských dívek a žen z Polska a Maďarska. V dolech a na trati byli nasazeni váleční zajatci ze SSSR, Francie a Británie.

Válečné zakázky a povolávání do wehrmachtu zapříčinily v Žacléři nedostatek pracovních sil. Od roku 1941 pracovalo v uhelných dolech a porcelánce 220 francouzských válečných zajatců. Byli ubytováni v opuštěné sklárně. Později je doplnilo 500 sovětských zajatců, internovaných v dřevěných barácích u dolu Eliška v sousedních Lamperticích. Neznámý počet britských válečných zajatců pracoval na údržbě železnice. Bydleli v bývalé celnici v Královci. Textilka Buhl & Sohn využila v přádelně lnu také deportované polské a maďarské Židovky.

Ženské zajatkyně byly střeženy ženami. A to jak v pracovních táborech organizace Schmelt, tak i v pobočných koncentračních táborech. Tzv. SS-družinu tvořily přímo zaměstnankyně firem, provozujících pracovní tábory. Na městském hřbitově jsou pohřbeni dva francouzští a devět sovětských válečných zajatců. Pobočný koncentrační tábor po válce posloužil jako ubytovna při odsunu německých obyvatel. Když koncentrační tábor Groß-Rosen převzal správu nad tábory organizace Schmelt, žádalo SS nástup více dozorkyň. Pracovní úřady a vedení firem apelovalo na zaměstnankyně, aby se dobrovolně přihlásily. Pro práci dozorkyně se nakonec mnohé rozhodly kvůli výrazně vyššímu platu. Musely na čtyřtýdenní „školení“ do koncentračního tábora Ravensbrück, po kurzu a zdravotní prohlídce policie u nich a jejich rodiny prověřila trestní rejstřík, „árijský původ“ a postoj k nacistické ideologii. Po přísaze SS dostaly uniformu a byly rozděleny do pobočných koncentračních táborů.

Sala Kirschner (roz. Garncarz) se narodila roku 1924 jako nejmladší z 11 sourozenců v Sosnowci u Krakova. V 16 letech se dobrovolně přihlásila místo své sestry na nucené nasazení v židovském pracovním táboře SS organizace Schmelt. Prošla osmi různými tábory, v květnu 1945 byla osvobozena v Žacléři. O rok později se vdala za amerického vojáka a odstěhovala do USA. Svě rodině nikdy o svých zážitcích z války neřekla. Až v roce 1991 před operací srdce předala své dceři Ann Kirschner krabici s 350 dopisy z válečných let. Ta na jejich základě napsala knihu Salin dar, jež vyšla i česky.

„Měly jsme stabilní skupinu, kde jsme byly čtyři. Byly jsme si velice blízké a staraly se o sebe navzájem. Když byla některé z nás slabá, jiná by se vzdala na celý den jídla a dala by svou porci mně,

abych byla schopná přežít. A naopak - když byly slabé ony ... Staraly jsem se o sebe navzájem. Neustále jsem si říkaly: "Přežijeme, musíme přežít. Musíme o tom pak promluvit. Musíme znovu najít své rodiny." Chovaly jsme se k sobě dobře. Ne všichni lidé v tom táboře byli takoví. Viděla jsem matku s dítětem, jak si vzájemně kradli kousek chleba. Dokážete si představit, jak matka i dítě museli být hladoví? Moje přítelkyně Eva šla ven a našla shnilé brambory, a to bylo báječné. Něco našla. Víte, říkaly jsem tomu „organizovat“. Byla nejlepší organizovačka v celém táboře. Bylo to štěstí, když měl člověk v táboře skupinu kamarádů, kteří stále drželi při sobě a navzájem si pomáhali. A já jsem to štěstí měla.

Jednou přišel transport s Maďarkami. Byl to menší transport, nevím, kolik jich přesně bylo, ale měly velký hlad. Přišly přímo ze svých domovů a všechny onemocněly, nemohly přežít, protože jedly odpadky. My bychom se odpadků nedotkly. V naší skupině si mohl člověk odpočinout, když se necítil dobře nebo neměl co jíst. Každý si dal pozor na to, aby si odpočinul, když na to byl čas a nemuselo se pracovat. Člověk si odpočinul a nabral znovu sil. Byly tak hladové, že přebíraly odpadky a umíte si to představit - dostáváte k jídlu odpadky a ony ještě přebírají, co vy vyhodíte. Jedna po druhé onemocněly. Bylo to strašné.“

Interview se Sala Kirschner, USC Shoa Foundation, Interview code 33589.

Náměty pro další práci:

Jaké národnosti se podílely na nucené práci v Žacléři? Jak se podařilo Sale Kirschner otřesné podmínky v táboře nucené práce přežít?

Myslíte, že je potřeba si tuto minulost Žacléře připomínat? Jak?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....